

Joroisten kunta

Tarkastuslautakunta

Arviointikertomus vuodelta 2023

Sisällysluettelo

Tarkastuslautakunnan jäsenet	3
Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toimivalta	3
Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden valvonta	4
Tilintarkastuksen järjestäminen	4
YLEISTÄ	4
Tavoitteiden toteutumisen arviointi	6
Talouden ja toiminnan tavoitteet	7
TOIMIALAT	8
Tekninen toimiala	8
Kuntatekniikka	8
Kiinteistö- ja ruokapalvelut	9
Sivistystoimi	11
Perusturva	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Kunnan talous	14
PUHEENJOHTAJAN PALSTA	16

JOROISTEN KUNTA

Arviointikertomus vuodelta 2023

Kunnanvaltuuston toimikaudeksi 2021–2024 valitsemina tarkastuslautakunnan jäseninä ja varajäseninä ovat toimineet vuonna 2023 seuraavat henkilöt:

Tarkastuslautakunta:

Jäsenet	Varajäsenet
Marja Huupponen, pj	Salme Viljakainen
Jarno Petterson, vpj	Hilkka Hytönen
Heidi Aholainen	Jani Onikki
Keijo Korelin	Eero Holopainen
Kari Otranen	Päivi Immonen

Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toimivalta

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin tulokset raportoidaan kunnanvaltuustolle osoitetussa arviointikertomuksessa sekä mahdollisissa väliraporteissa. Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty kuntalain 121 §:ssä ja kunnan hallintosäännössä.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävät:

1. Arvio, ovatko valtuuston asettavat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksen mukaisella tavalla.
2. Arvioi talouden tasapainotuksen toteutumista ja taloussuunnitelman riittävyttä
3. Huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteen sovittamisesta
4. Valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisesta ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.
5. Valmistelee kunnanhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi.

Hallintosäännön 68 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on lisäksi:

- 1) seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi,
- 2) huolehdittava siitä, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä

laajuudessa,

- 3) tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioinnin tulokset raportoidaan vuosittain valtuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Ennen arviointikertomuksen valmistumista tarkastuslautakunta voi antaa valtuustolle tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä. Tarkastuslautakunta voi raportoida tilikauden aikana valtuustolle myös muista merkittävistä havainnoista.

Tarkastuslautakunta on kokouksessaan 10.10.2023 § 28 hyväksynyt toimikautensa 2021–2025 arviointisuunnitelman ja työohjelman vuodelle 2023. Lautakunta on kokoontunut vuoden 2023 aikana nykyisellä kokoonpanolla 5 kertaa. Lautakunnan kokouksissa ovat käyneet kuultavana tekninen johtaja Petri Miettinen, kunnanjohtaja Jaakko Kuronen, tilintarkastaja Taina Törrönen, ruoka- ja puhtauspalvelupäällikkö Pia Mäkeläinen, talous- ja hallintojohtaja Vesa Ellonen, sivistysjohtaja Aki Pelkonen ja JuKo:n pääluottamushenkilö Mari Lahti. Kuultavat ovat kertoneet toiminnastaan ajankohtaiset asiat tarkastuslautakunnan arviointityön suorittamiseksi.

Tarkastuslautakunnan vuoden 2023 painopistealueena on ollut sivistystoimiala, koko kunta ja konserni. Lisäksi lautakunta on perehtynyt kunnan ja kuntakonsernin toiminnan arviointiin. Tarkastuslautakunta on perehtynyt arviointityönsä suorittamiseksi vuoden 2023 tilinpäätökseen, toimintakertomukseen ja talousarvioon. Lautakunta on perehtynyt toimielinten pöytäkirjoihin ja tehnyt muita havaintoja kunnan toimintaan ja talouteen liittyen. Tilintarkastaja on raportoinut tilintarkastuksen edistymisestä sopimuksen mukaisesti.

Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden valvonta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kunnanvaltuustolle tiedoksi vuosittain. Tarkastuslautakunta on vuoden 2023 aikana käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset kokouksessaan 2.2.2023 § 6, 23.3.2023 § 58, 26.5.2023 § 66, 10.10.2023 § 29 ja 21.11.2023 § 80.

Tilintarkastuksen järjestäminen

Tarkastuslautakunta on kilpailuttanut lakisääteisen tilintarkastuksen syksyllä 2018 tilikausien 2019–2021 tarkastuksesta. Sopimuksessa on kaksi optiovuotta. Tarkastuslautakunta esitti valtuustolle kokouksessaan 18.11.2021 §39, että kunta käyttää kaksi optiovuotta tilintarkastusyhteisö BDO Auditor Oy:n ja Joroisten kunnan välisen tilintarkastussopimuksen mukaisesti. Kunnanvaltuusto hyväksyi tarkastuslautakunnan esityksen kokouksessaan 13.12.2021 §84.

Tilintarkastajan tehtävistä säädetään kuntalain 123 §:ssä. Tilintarkastaja on antanut työohjelman tiedoksi tarkastuslautakunnalle 10.10.2023 § 28. Lisäksi tilintarkastaja on antanut sopimuksen mukaisesti väliraportin tarkastuksen etenemisestä tarkastuslautakunnan kokouksessa 13.2.2024 § 5.

YLEISTÄ

Vuosi 2023 oli maailmantaloudessa hitaan kasvun, korkean inflaation ja korkeiden korkojen aikaa. Epävarmuutta lisäsivät jo kolmatta vuotta jatkuva Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja Lähi-Idässä alkaneet Israelin ja äärijärjestö Hamasin veriset yhteenotot. Suomessa taloushuolia ovat aiheuttaneet lainojen korkeat korot, verotulojen heikko kehitys ja soteuudistuksen aiheuttamat miljardeissa

mitattavat lisäkulut. Suomen valtio on pyrkinyt reagoimaan alijäämän sopeutustoimilla, jotka koskevat mm. työlainsäädäntöä. Sopeutustoimet ovat johtaneet harvinaisen pitkiin poliittisiin lakkoihin. Menoleikkauksia on odotettavissa samoin kuin veron korotuksia.

Joroisten kunnalle vuosi 2023 oli kohtuullisen hyvä. Kunnan talous oli edellisen vuoden tasolla n. 345 000 € ylijäämäinen, vaikka entisen kunnantalon arvoa alaskirjattiin merkittävästi (623 000 €). Suluissa edellisvuoden luvut. Kunnan positiiviseen tulokseen vaikuttivat hyvä verokertymä, kohtuulliset valtionosuudet ja hyvät rahoitustuotot. Vuosi 2023 oli Joroisten kunnalle ensimmäinen vuosi osana Pohjois-Savon hyvinvointialuetta. Kunnan väkiluku kasvoi ensimmäistä kertaa vuosiin 51 hengellä, kiitos ukrainalaisten kotikuntaistamisten ja Finest Future- hankkeen ulkomaisten lukio-opiskelijoiden. Joroisten kunnan kuntastrategian yhdeksi kärkitoimenpiteeksi on nostettu uusiutuvan energian kehittämisen ja jatkojalostamisen. Eriasteisia aurinkovoimalahankkeita on kunnassa vireillä useita. Kunnan henkilöstön sairastuvuus väheni vuoden 2023 aikana merkittävästi, mikä on erittäin positiivinen asia.

Kunnan taloudellinen asema parani tilikauden ylijäämäisen tuloksen myötä. Kunnan ja kuntakonsernin tulos on vähintään kohtuullinen; kunta 0,345 milj. euroa ja kuntakonserni 1,08 milj. euroa. Kunnan taloudellinen asema on kuitenkin edelleen kokonaisuutena arvioituna haasteellinen ja käynnissä oleva talouden tasapainotusohjelma II päättyy vuonna 2024. Ilmeisesti talouden tasapainotusohjelmia ei olla jatkamassa, vaan valtuutetut katsovat paremmaksi vaihtoehdoksi talousarviomenettelyyn pohjautuvan jatkuvan sopeuttamisen.

Tarkastuslautakunta korostaa, että positiivisesta tuloksesta huolimatta kunnan talouteen kohdistuu tulevaisuudessa monia riskejä: talouskasvu on Suomessa olematonta tai hidasta ja korot korkealla tasolla, hyvinvointialueen palvelujen karsiminen tulee vaikuttamaan merkittävästi kuntalaisiin ja kunnan saamiin vuokratuloihin, valtionosuuksien kehitykseen liittyy isoja riskejä, taseen arvojen alaskirjauksia on tulossa lähivuosina ja merkittäviä investointipäätöksiä tulossa käsiteltäväksi. Talouden tasapainosta on kannettava huolta itsenäisen kunnan säilyttämiseksi ja elinvoiman ylläpitämiseksi.

Taseen tunnusluvuissa olisi kiinnitettävä huomiota etenkin muutamaan tärkeään tunnuslukuun: kunnan vuoden 2023 omavaraisuusaste oli 53,1 (47,4) % ja koko kuntakonsernin 40,5 (29,0) %, joka on tyydyttävä ja merkitsee kohtuullisen suurta velkarasitetta. Pääsääntönä voidaan pitää, että 50 % tai sitä alhaisempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Lainat asukasta kohden oli 3735 (4.495) euroa ja kuntakonsernin 4862 (7.177) euroa. Kuntastrategiassa on tavoitteeksi asetettu, ettei lainaa olisi yli 3000 euroa/asukas. Positiivista on, että tilikauden aikana kunnan omavaraisuusastetta on saatu nostettua ja lainan määrää asukasta kohden on vähennettyä.

Joroisten kunnan taseessa ei ole kattamatonta alijäämää. Suhteellinen velkaantuneisuus on 115,4 % (69,4) ja luku on edelleen suhteellisen korkea. Mitä pienempi arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla olisi selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Vaikka omavaraisuusaste on kehittynyt tasaisesti parempaan suuntaan viime vuosina, niin siitä huolimatta vuonna 2023 kunnan suhteellinen velkaantuneisuus kasvoi. Luvun ylittäessä 100 % tarkoittaa sitä, että vaikka kaikki kunnan tulot käytettäisiin lainojen maksuun, niin niitä ei pystyttäisi kokonaan maksamaan.

Kunnan asukasmäärä oli 4.591 (4.543), eli kasvua oli 48 asukasta edellisvuodesta. Kunnan asukasluvun ennakoidaan kuitenkin tulevaisuudessa vähenevän. Kunnan tulee ottaa huomioon palvelurakenteen ja toiminnan suunnittelussa kunnan asukasmäärän kehitys. Hyvin suunniteltua sopeutusta ja resursointia tarvitaan tulevaisuudessa toimialoittain, jotta palvelut pystytään tuottamana kustannustehokkaasti.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kuntalain 7. luvun 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määritellä toteutumisen arviointi ja seuranta. Joroisten kuntastrategia vuosille 2018–2022 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 18.6.2018 §29 ja uusi kuntastrategia vuosille 2022–2030 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 3.10.2022 § 38. Kuntastrategian mukaan

- Joroinen tunnetaan houkuttelevasta ja turvallisesta ympäristöstään asua ja yrittää
- Kunnassa toimitaan yhteistyössä kehittyen, kestävä talous huomioiden
- Kuntalaisten palveluiden laadusta ei tingitä
- Hyvinvointia saamme luonnosta, liikunnasta ja kulttuurista
- Vahvistetaan Keski-Savon kuntien elinvoimaa lisäämällä itsenäisten kuntien yhteistyötä

Kuntalain 13. luvun 110 §:n mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Kuntastrategiassa on määritelty seuraavat kunnan ja kuntakonsernin taloudelliset tavoitteet

1. Kuntatalouden hoidon vähimmäistavoitteena on, että kumulatiivista alijäämää ei kerry
2. Konsernin tasolla tarkasteltuna alijäämän tulee olla selkeästi alle 500 €/asukas
3. Kunnan sekä konsernin lainamäärän kehitystä tulee arvioida osana talousarvion laadintaa siten, että kunnan maksuvalmius sekä kyky vastata palveluvelvoitteista ei vaarannu

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIINTI KUNTASTRATEGIAN TOTEUTTAMISESTA

Kuntastrategia on kokonaisuutena selkeä ja asetetut tavoitteet tukevat kuntastrategian mukaista toimintaa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa on otettu riittävällä tavalla huomioon kuntalain 13. luvun 110 §:n vaatimukset. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tavoitteet asetetaan jatkossakin siten, että tavoitteet tukevat strategian mukaista toimintaa.

Kuntastrategiassa määritettyjen tavoitteiden toteuma

1. Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä kehityksenä, että kuntatalouden hoidon vähimmäistavoite on toteutunut. Tilinpäätöksen 31.12.2023 mukaan edellisten tilikausien ylijäämä on 8.111.000 euroa ja tilikauden ylijäämä 345.220 euroa.
2. Tilinpäätöksen 31.12.2023 konsernitaseen mukaan kertynyt ylijäämä on 3.367.000 euroa ja tilikauden ylijäämä 1.004.642 euroa. Kertynyt ylijäämä on 733 euroa / asukas (526 euroa / asukas). Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on toteutunut hyvin.
3. Kunnan lainakanta on tilinpäätöksessä 31.12.2023 noin 17,15 milj. euroa (20,42 milj. euroa). Kuntakonsernin lainamäärä on 22,32 milj. euroa (32,61 milj. euroa). Lainamäärä on kokonaisuutena pienentynyt kunnassa ja kuntakonsernissa. Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että lainakanta on pienentynyt, mutta korostaa, että kunnan lainat ovat pääosin vaihtuvakorkoisia ja alttiita korkojen muutoksille. Korkojen noustessa myös kunnan korkokulut kasvavat.

Tarkastuslautakunta suosittelee

- *Tavoitteet määritellään jatkossakin siten, että ne ovat mitattavissa ja tähtäävät toimintojen kehittämiseen palvelun laadun tai kustannustehokkuuden kautta*

- *Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kuntastrategian mukaista tasapainoista kuntatalouden kehittämistä jatketaan tavoitteellisesti ja varaudutaan tulevaisuuden haasteisiin välttämällä lainanottoa.*

Talouden ja toiminnan tavoitteet

Kuntalain 7. luvun 37 §:n mukaan kunnan toiminnalle ja taloudelle asetettavista tavoitteista päättää kunnanvaltuusto. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset vuosittaiset tavoitteet.

Vuoden 2023 talousarviokirjassa on esitetty sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet. Valtuusto on asettanut vuodelle 2023 seuraavat strategiset tavoitteet. Alla on arvioitu tarkastuslautakunnan näkökulmasta tavoitteiden toteumaa ja kuinka hyvin asetetut tavoitteet palvelevat kuntastrategian toteutumista.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Valtuuston tavoitteet vuodelle 2023 ja taloussuunnittelun tavoiteasetanta	
Joroisten kunnan tavoitteena on ylijäämäinen ja kestävä talous, jolla pyritään kehittämään elinvoimainen toimintaympäristö elinkeinoelämälle. Talouden tasapainotilan ylläpitämiseksi tehtävät toimenpiteet hyväksytään vuosittain talousarvion käsittelyn yhteydessä osana talousarviota.	Tilinpäätöksen mukaan tavoite on tilikaudella toteutunut, sillä kunta teki ylijäämäisen tuloksen, onnistui pienentämään velanmäärää ja nostamaan omavaraisuusastetta. Tarkastuslautakunta suosittelee aktiivisia toimia talouden tasapainotilan säilyttämiseksi myös tulevaisuudessa ja kiinnittämään huomiota suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluvun parantamiseen.
26.4.2021 hyväksytyn talouden tasapainotusohjelman vuosille 2021–2024 toimeenpanoa jatketaan.	Tasapainotusohjelmassa on asetettu vuodelle 2023 kustannuskehityksen parannustavoitteeksi vähintään 400 000 € vuoden 2019 tilipäätöslukuihin verrattuna. 2019 vuoden alijäämäinen tulos on saatu käännettyä jo neljänä vuotena peräkkäin ylijäämäiseksi. Tarkastuslautakunta korostaa, että tasapainotusohjelman toimenpiteet tulee viedä käytäntöön suunnitelman mukaisesti ja arvioida toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouden kehitykseen systemaattisesti.
Valmistella aktivoiva elinkeino-ohjelma	Joroisten kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 11.12.2023 valmiin elinvoimaohjelman vuosille 2024-2030.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kunnan toimintoja on aikaisemmin tehostettu. Uudessa tasapainotusohjelmassa kunta ei voi suoraan vaikuttaa kaikkiin toimenpiteiden toteutumiseen, mikä kasvattaa riskiä, ettei tasapainotusohjelma riitä saavuttamaan sille asetettuja tavoitteita. Kunnan tulee varautua soteuudistuksen aiheuttaman kustannus- ja rahoitusrakenteen tuleviin muutoksiin. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että toimintaympäristön muutoksiin reagoidaan arvioimalla talouden tasapainottamistoimenpiteiden riittävyttä. Viime vuosien ylijäämäiset tulokset ovat kuitenkin luoneet kunnan taseelle kumulatiivista ylijäämää, mikä antaa mahdollisuuden ja aikaa kehittää kunnan toimintoja kustannustehokkaasti.

TOIMIALAT

Tekninen toimiala

Tekninen toimiala vastaa kunnan teknisen sektorin palvelujen tuottamisesta. Palveluihin sisältyvät toimialan hallinto, yhdyskuntasuunnittelu, kuntatekniikka, kiinteistöpalvelut ml. puhtaus- ja ruokahuolto sekä talonmies ja korjauspalvelut, maa- ja metsätilat, haja-asutusalueen vesihuolto, vesihuoltolaitos sekä ympäristötoimi. Lautakunta tuottaa palveluita kunnan omana työnään ja ostopalveluina. Teknisen toimialan yleinen tavoite on taata kuntalaisille toimiva infrastruktuuri ja laadukkaat teknisen alan palvelut kustannustehokkaasti.

Alla on esitetty teknisen toimialan mukaiset toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023, esitetty tilinpäätökseen perustuen tavoitteen toteuma ja arvioitu tavoitteiden toteuma tarkastuslautakunnan näkökulmasta. Tarkastuslautakunta on hyödyntänyt arviointityössään talousarvion ja tilinpäätöksen tietoja, lautakunnan pöytäkirjoja ja kokouksiin kutsuttuja kuultavia.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Tekninen toimiala, kunnan strategiaa tukevat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2021	
Lentokenttään tukeutuvien toimintojen sijoittumista alueelle edistetään kaavoituksellisin keinoin (Kuntastrategia 4.2.6)	Asemakaavoituksen pohjakartan päivittäminen valmistui. Asemakaavoituksessa tarvittavien taustaselvitysten laadinta aloitettiin. <i>Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite onnistunut osittain.</i>
Keski-Savon ympäristötoimen ympäristönsuojelun hankkeiden toteuttaminen	Toteutui ympäristötoimen toimintasuunnitelman mukaisesti. <i>Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on olennaisin osin saavutettu.</i>

Tekniselle toimelle talousarviossa asetetut toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääosin hyvin ja tarvittavien taustaselvitysten tekeminen aloitettu. Alla on esitetty määräraha-aulukko sitovalla tasolla.

00042050 Hallinto ja yhdyskuntasuunnittelu				
Toiminto	TA 2023	TP 2023	Ero	Kommentit
Toimintatuotot	10 000	895	-9105	Tuotot alittivat merkittävästi arvioitun tuoton 8,9%.
Toimintakulut	-448 456	-406 346	42 110	Toimintakulut olivat lähellä arvioitua 90,6 %.
Toimintakate	-438 4568	-405 451	33 005	Toimintakate toteutunut arvioitua hiukan parempana.

Kuntatekniikka

Palveluyksikköön kuuluvat liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet, liikuntapaikat, venepaikat ja jätehuolto. Alla on esitetty toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023, esitetty ja arvioitu tavoitteiden toteumaa tarkastuslautakunnan näkökulmasta.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Tekninen toimiala, kunnan strategiaa tukevat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023	
Liikenneväylillä turvallisuutta lisätään näköesteitä poistamalla (Kuntastrategia	Raivaukset Kuvansin alueella toteutettiin suunnitelman mukaisesti. <i>Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite saavutettiin osittain.</i>

4.1.4)	
Puistoalueiden turvallisuuden parantaminen ja viihtyvyyden lisääminen (Kuntastrategia 4.1.4)	Puiden kaatolupia annettiin yksityisille tontin omistajille/haltijoille. Vaarallisia puita poistettiin kirkonkylän taajaman alueelta. <i>Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on olennaisin osin saavutettu.</i>
Uimarantojen ja venepaikkojen kehittäminen käyttäjystävällisemmäksi. (Kuntastrategia 4.1.4)	Kolpan uimarannan ilmoitustaulu asennettiin. Paavalinkiven uimarannan ja venepaikan laiturit asennettiin sekä nurmialueen laajennus valmistui. Kirvesniemen venerantaan rakennettiin nuotiopaikka. <i>Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoitteet on ainakin osittain saavutettu.</i>

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tietojen mukaan keskeisimmät riskit liittyvät raaka-aineiden, koneiden ja laitteiden sekä niiden varaosien toimitusvaikeuksiin. Merkittävin taloudellinen riski aiheutuu hintojen, lähinnä polttoaineiden, noususta. Toiminnalliset riskit eli erilaiset Venäjän hyökkäyssodasta johtuvat toimitusvaikeudet, voisivat pahimmassa skenaariossa keskeyttää esim. liikenneväylien kunnossapidon. Taloudellinen riski voi toteutua inflaation yhä pahetessa. Riskit eivät toteutuneet, mutta kustannukset kasvoivat. Talousarviossa on esitetty sisältäen talousarviomuutoksen.

00042400 Kuntatekniikka				
Toiminto	TA 2023	TP 2023	Ero	Kommentit
Toimintatuotot	22 120	29 257	7 137	Toimintatuottoja kertynyt hieman arvioitua enemmän
Toimintakulut	-661 671	-839 481	-177 810	Toteumaprosentti oli 126,9 %, eli kulut ovat toteutuneet muutettua talousarviota huomattavasti suurempana.
Toimintakate	-639 551	-810 225	-170 674	Toimintakate on arvioitua suuremmasta kulujen kertymästä ja kustannusten noususta toteutunut arvioitua huonompana.

Kiinteistö- ja ruokapalvelut

Kiinteistö- ja ruokapalveluihin sisältyvät kaikki kunnan omistamiin kiinteistöihin liittyvät toiminnot kuten siivous- ja puhtauspalvelut, talonmies- ja korjaustyöpalvelut, kiinteistöjen muut kulut sekä ruokahuolto. Alla on esitetty toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023, tavoitteiden toteumaa ja tarkastuslautakunnan arvion.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Tekninen toimiala, kunnan strategiaa tukevat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023	
Ilmastokestävän reseptiikan kehittäminen ruokapalveluissa (Kuntastrategia 4.1.6)	Toteutunut. Noin 1-2 krt/vko punaisen lihan rinnalla on tarjolla myös kasvisvaihtoehto. <i>Tarkastuslautakunta epäilee, ettei kahden ruokavaihtoehdon tarjoaminen ole erityisen ilmastokestävää, vaan pahimmillaan vain lisää ruokahävikkiä. Voisiko ilmastokestävää ruokapalvelua olla ennemminkin paikallisen lähiruuan suosiminen, oli se sitten lihaa tai kasvista?</i>
Kiinteistönhoidon ja kunnossapidon palveluiden parantaminen (Kuntastrategia 4.1)	Palvelupyynnöitä tullut jo sähköisen palvelun kautta kiinteistönhoidon. Kiinteistötietojen siirto huoltokansioon jatkuu. <i>Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite toteutunut osittain.</i>
Kiinteistöjen käytön arviointi ja kunnossapidon tarve. (Kuntastrategia 4.3.1)	Opintie 7 rivitalo purettiin ja Paikoitusalue otettiin käyttöön. <i>Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on osittain toteutunut.</i>

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kiinteistö- ja ruokapalvelujen toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet osittain tai tavoitteen mukainen toiminta on vähintään aloitettu. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kiinteistöt pidetään toiminnallisesti hyvässä kunnossa ja siihen varataan riittävät resurssit. Alla on esitetty määräraha- ja tulokasvu- ja -kateen osalta sitovalla tasolla. Talousarvio on esitetty sisältäen

talousarviomuutoksen.

Kiinteistö ja ruokapalvelut				
Toiminto	TA 2023	TP 2023	Ero	Kommentit
Toimintatuotot	4 249 932	4 657 114	198 256	Toimintatuottoja on kertynyt arvioitua enemmän.
Toimintakulut	-3 305 647	- 3 634 956	-329 309	Toteumaprosentti oli 110,0 %, eli toimintakulut ylitti arvioidun määrän. Menojen ylityksen selittää osittain sisäisten kiinteistökulujen kirjaustapa
Toimintakate	944 285	1 022 158	77 873	Toimintakate on toteutunut arvioitua paremmin.

Vesihuoltolaitos

Vesi- ja viemärlaitos vastaa laadukkaan käyttöveden tuottamisesta asiakkailleen sekä huolehtii vastaanotetun jäteveden puhdistamisesta ympäristölupaehtojen mukaisesti. Vesihuoltolaitoksen omaisuuden korjausvelkaa pienennetään suunnitelmallisesti suoritettavilla investoinneilla.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Tekninen toimiala, kunnan strategiaa tukevat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023	
Laaditaan jätevedenpuhdistamoiden strateginen suunnitelma – peruskorjaus vai yhdysviemäri (Kuntastrategia 4.1.1.d)	Strategiasuunnitelma valmistui. Vaihtoehtojen lähempää tarkastelua jatketaan v. 2024. <i>Tarkastuslautakunta katsoo, että tavoitteet ovat toteutuneet.</i>

Vesihuoltolaitoksen liikevaihto laski oletettavasti kuluttajien säästötoimenpiteiden vuoksi ja tilikauden alijäämäksi muodostui 110 386 €. Vesilaitoksen perusmaksuja oletettiin saatavan huomattavasti enemmän kuin toteuma oli. Virhearvio johtui virheellisestä toteumakirjauksesta. Liikevaihto alitti talousarvion siten yhteensä 57 565 €. Materiaalit ja palvelut ylittivät talousarvion kustannukset n. 3,3 % ja henkilöstökulut n. 9,8 %. Henkilöstökulujen ylitys johtuu henkilökunnan eläköitymiseen liittyvästä varautumisesta. Viemärlaitoksen osalta maksettiin suurehko korvaus runkoviemäriin tukkeutumisesta aiheutuneen tulvimisvahingon vuoksi. Vesihuoltolaitos maksoi kunnalle korkoa ns. välitilin saldosta 28 763 €. Kolpan alueen vesihuollon rakentamiseksi v. 2015 tehty investointivaraus 70 000 € oli jäänyt purkamatta investoinnin valmistuttua ja varaus purettiin TP23 yhteydessä. Varauksen purkuun liittyen jouduttiin samalla tekemään 59 354 € suuruinen poistoeron muutos.

Vesihuoltolaitos				
Toiminto	TA 2023	TP 2023	Ero	Kommentit
Toimintatuotot	668 792	614 236	-54 556	Toimintatuottoja on kertynyt arvioitua vähemmän.
Toimintakulut	-630 695	- 679 645	-48 950	Toimintakuluja kertyi arvioitua enemmän.
Liikelyli-/alijäämä	38 097	-65 410	-103 507	Alijäämää kertynyt huomattavasti TA + 38 097 nähden.

Alla on esitetty teknisen toimialan talousarvion toteuma yhteensä. Talousarvio sisältää muutetun talousarvion mukaiset luvut. Teknisen toimen talousarviossa huomioon otettavat merkittävimmät muutokset liittyivät hyvinvointialueen toiminnan aloittamiseen. Tähän liittyvät muutokset ovat olleet pelastustoimen siirtyminen pois kunnalta, ympäristöterveydenhuollon (terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto) siirtyminen teknisen toimen talousarvioon, terveysaseman puhtauspalveluiden siirtyminen pois tekniseltä toimelta sekä hyvinvointialueelle vuokrattavien kiinteistöjen vuokrahintojen muutokset. Teknisen toimen toimintakate oli 43 868 € talousarviota heikompi. Poistoissa on nähtävissä suuri yksittäinen tapahtuma 623 507 € uuden virastotalon tasearvon

alaskirjauksen vuoksi.

00042010 Tekninen toimiala yhteensä				
Toiminto	TA 2023	TP 2023	Ero	Kommentit
Toimintatuotot	4 457 652	4 868 357	410 705	Toimintatuottoja on kertynyt arvioitua enemmän toteumaprosentin ollessa 109,2
Toimintakulut	-4 558 001	-5 012 573	-454 572	Kustannustaso on toteutunut arvioitua suurempana toteumaprosentin ollessa 110,0
Toimintakate	-100 349	-144 217	-43 868	Toimintakate on toteutunut arvioitua parempana toteumaprosentin ollessa 43,9

Sivistystoimi

Yleisiä havaintoja:

Varhaiskasvatuksen ja koulutyön alueilla on vaikeuksia saada päteviä sijaisia sairaslomien tai muiden järjestelyn vaatimissa tilanteissa. Varhaiskasvatuksessa tehostetun ja erityisen tuen tarve ovat lisääntyneet, lisäksi varhaiskasvatuksen tarve on kasvanut. Maailmanpoliittinen tilanne on vaikuttanut ja voi edelleen vaikuttaa siihen, että lapsien määrä joko varhaiskasvatuksen piirissä tai kouluissa yllättäen kasvaa. Lukioon on tullut 5 ukrainalaista opiskelijaa, jolloin syntyi tarve S2-kielen opetukseen.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että riittävät henkilöstöressurit ovat jatkossakin saatavilla varhaiskasvatuksen sekä koulutuksen toiminnan ja laadun varmistamiseksi. Kaikki hankkeet, joissa pyritään parantamaan lasten, vanhempien ja erityisesti varhaiskasvatuksen vuorovaikutusta yhä vaativampien kasvatustilanteiden osalta, ovat ratkaisevan tärkeitä myös lasten myöhempää kehitystä silmällä pitäen. Varhaiskasvatusta tulee edelleen kehittää nykyajan vaatimusten mukaan, samalla keskeytymättä ja aidosti huomioimalla henkilöstön työhyvinvointi säännöllisellä vuoropuhelulla.

Sivistystoimi on järjestänyt monipuolisia liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa eri kohde- ja ikäryhmille sekä kirjastolla, hyvinvoinnin alueella, että vapaan sivistystoimen kautta. Nuorten tavoittamiseksi yksilötasolla on järjestetty tapahtumia, mikä on erityisen tärkeää syrjäytymisen ehkäisyssä. Sivistystoimen moninaiset tapahtumat sekä harrastus- ja kulttuuritarjonta ovat tukemassa kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia. Vaikka näiden toimien vaikuttavuutta ei pystykään mittaamaan määrällisillä tai edes laadullisilla mittareilla, sivistystoimen toiminta on tärkeä osa kuntalaisten arkea.

Peruskoulun ja lukion toiminnassa on keskitytty kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kehittämiseen esimerkiksi lisäämällä yhteisiä tapahtumia, tilaisuuksia ja retkiä.

Tarkastuslautakunta arvioi yhteisen toiminnan olevan tärkeää lasten ja nuorten sosiaalisen kehityksen kannalta.

Tarkastuslautakunta arvioi lisäksi, että aktiivisuus erilaisiin hankkeisiin osallistumisessa on erinomaista toimintaa.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Varhaiskasvatus, toiminnalliset tavoitteet ja toteuma vuodelle 2023	
Varhaiskasvatuspäällikkö tekee tukeen liittyvän hallintopäätöksen kuukauden sisällä siitä, kun huoltajien kanssa on keskusteltu lapsen tuen tarpeesta.	Vuonna 2023 tehdyt tuen päätöksissä kahdessa päätöksessä aikaraja ei toteutunut (päätöksiä yhteensä 27) Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on saavutettu.
Lapset puheeksi-keskustelusta muotoutuu toimiva työkalu varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja perheiden yhteisen ymmärryksen lisäämiseksi. Lapset puheeksi –keskusteluja käytäisiin kaikkien varhaiskasvatuksen perheiden kanssa.	Tulos: Lp-keskustelu paransi vuorovaikutusta henkilökunnan kanssa, lisäsi yhteistä ymmärrystä ja keinoja lapsen suotuisan kehityksen tulemiseksi. Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on osittain saavutettu.
Jokaisessa varhaiskasvatuksen tiimissä on syys- ja kevätkaudella yksi tyhyiltapäivä ja jokaisessa yksikössä yksi tyhyilta.	Tyhy-toiminnan arviointikysely toteutettiin marraskuussa. Vastausprosentti 50. Tulokset: Tyhy-toiminta lisäsi työhyvinvointia Paljon 43 %, Vähän 33 %, Ei ollut vaikutusta 24% Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on osittain saavutettu.

Varhaiskasvatuksen toiminnan kehittäminen aloitettiin varhaiskasvatuksen järjestämisuunnitelman työstämisellä. Suunnitelma tuotettiin vuosille 2024–2028, ja sen tavoitteena on mm. luoda edellytyksiä varhaiskasvatustoiminnan järjestämiseksi lapsimäärän vähetessä. Varhaiskasvatuksen talousarvion ylitys johtuu ennen kaikkea erityisen tuen tarpeen kasvusta sekä varhaiskasvatuksen kysynnän kasvusta kirkonkylän alueella, mikä on johtanut henkilöstökulujen kasvuun. Lisäksi kustannuksia on kasvattanut palkkatason nousu.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Perusopetus, toiminnalliset tavoitteet ja toteuma vuodelle 2023	
Yhteisöllisyyden lisääminen kouluyhteisössä	Erilaisia yhteisiä tapahtumia, tilaisuuksia ja retkiä on järjestetty aikaisempaa enemmän. Tarkastuslautakunta arvioi, että yhteisöllisyyden lisääntymistä on vaikea mitata. Tavoite on osittain saavutettu.
Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kehittäminen; oppilaiden ja henkilöstön hyvinvoinnin parantaminen	Erilaisia yhteisiä tapahtumia, tilaisuuksia ja retkiä on järjestetty aikaisempaa enemmän. Tarkastuslautakunta arvioi, että kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kehittämistä on vaikea mitata. Tavoite on osittain saavutettu.
Kestävä kehityksen huomioiminen koulun arjessa	Hanketyöntekijä edisti käsikirjan jalkauttamista. Tarkastuslautakunta arvioi, että kestävä kehityksen huomioimista ei voida mitata.

Perusopetuksen projektit: Joroinen on saanut valtion erityisavustusta seuraaviin hankkeisiin; Kerhotoiminnan kehittämiseen, lukutaidon- ja lukemisen kulttuurin edistämiseen yläkoululla, sekä koronan vaikutusten tasaamiseen. Perusopetuksen hankkeena aloittaa syksyllä uusi kestävä kehityksen hanke "Ympäristöagentit 2030".

Lukioon on tullut 36 uutta opiskelijaa, kun toiminta on laajentunut kansainväliseen FF-toimintaan. Tämä selittää toimintakulujen niukkaa ylitystä. Kasvava opiskelijamäärä edellyttää laajempaa opetustarjontaa, mikä tuottaa lisäkustannuksia ennen kuin valtionosuusjärjestelmä ehtii kompensoimaan kustannuksia. Opiskelijakohtainen yksikköhinta on opetushallituksen VOS-raportissa 11250,78 €. Lukion toimintatuotot olivat 45 059 € arvioita enemmän ja suurin osa tulee lukion hankkeista. Hankkeet ovat koronaepidemian vaikutusten tasaaminen, There is No Planet B -hanke, Tukea jaksamiseen ja ohjaukseen, Tervetuloa ukrainalaiset, Airut-tekoäly uudistavan pedagogian tukena, Job shadowing sekä We for Sustainable EU.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Lukio, toiminnalliset tavoitteet ja toteuma vuodelle 2023	
Lukion näkyvyyden kasvattaminen	Opiskelijat ylläpitivät ja tuottivat sisältöä lukion IG- ja FB- ja Tik-Tok-tilille. Erasmus- vierailusta tehtiin juttua paikallislehdessä. Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on osittain saavutettu.
Lapset puheeksi-keskustelusta muotoutuu toimiva työkalu varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja perheiden yhteisen ymmärryksen lisäämiseksi. Lapset puheeksi –keskustelua käytäisiin kaikkien varhaiskasvatuksen perheiden kanssa.	Tulos: Lp-keskustelu paransi vuorovaikutusta henkilökunnan kanssa, lisäsi yhteistä ymmärrystä ja keinoja lapsen suotuisan kehityksen tulemiseksi. Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on osittain saavutettu.
Jokaisessa varhaiskasvatuksen tiimissä on syys- ja kevätkaudella yksi tyhyiltapäivä ja jokaisessa yksikössä yksi tyhyilta.	Tyhy-toiminnan arviointikysely toteutettiin marraskuussa. Vastausprosentti 50. Tulokset: Tyhy-toiminta lisäsi työhyvinvointia Paljon 43 %, Vähän 33 %, Ei ollut vaikutusta 24% Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on osittain saavutettu.

Joroisten hyvinvointikertomus ja –suunnitelma vuosille 2021–2025 linjaavat kunnan hyvinvoinnin ja terveyden (HYTE) edistämisestä kokoamalla yhteen kunnan terveyden ja hyvinvointiin liittyvät tiedot, vertaamalla niitä verrokkikuntiin ja linjaamalla hyvinvointivajeista HYTE-työn tärkeimmät painopisteet vuosille 2021–2025:

- Päihdeiden käytön ehkäisy
- Turvallisuuden vahvistaminen
- Terveellisten elämäntapojen edistäminen
- Osallisuuden vahvistaminen

Toiminnan tavoite	Toteuma
Hyvinvointi, toiminnalliset tavoitteet ja toteuma vuodelle 2023	
Liikuntapalvelut tukevat ja lisäävät kuntalaisten hyvinvointia ja toimintakykyä.	On järjestetty monipuolisia liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohde- ja ikäryhmät huomioon ottaen. Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on saavutettu tarjonnassa.
Nuorisopalvelut tukevat ja lisäävät nuorten hyvinvointia ja vaikuttamismahdollisuuksia.	Nuorten tavoittamiseksi yksilötasolla ja ryhminä on järjestetty kosolti tapahtumia. Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on pääosin saavutettu tarjonnassa.
Kulttuuripalvelut tukevat ja lisäävät kuntalaisten hyvinvointia.	Kulttuuritapahtumia on järjestetty runsaasti ja eri ikäryhmille suunnattuina. Tarkastuslautakunta arvioi, että kulttuuritarjonnan vaaliminen sinällään monimuotoisesti on yhteisölle arvokasta henkistä pääomaa ja tarjonnan osalta tavoite on saavutettu.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Kirjasto, toiminnalliset tavoitteet ja toteuma vuodelle 2023	
Kulttuuritapahtumat ja muut tapahtumat lisäävät kuntalaisten hyvinvointia.	Kulttuuritapahtumia on järjestetty runsaasti ja eri ikäryhmille suunnattuina. Tarkastuslautakunta painottaa, että kulttuurin vaaliminen monimuotoisesti on sinällään yhteisölle arvokasta henkistä pääomaa, vaikkei sen vaikutuksia pystytäkään mittaamaan.
Asukkaiden monipuolisen lukutaidon tukeminen. Monipuolinen lukutaito on keskeinen edellytys aktiivisen kansalaisuuden toteutumiseksi	Digituen asiakaskäyntien määrä 125. Tarkastuslautakunta arvioi, että toteuman mittari puuttuu.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Vapaa sivistystyö, toiminnalliset tavoitteet ja toteuma vuodelle 2023	
Liikuntapalvelut tukevat ja lisäävät kuntalaisten hyvinvointia ja toimintakykyä.	On järjestetty monipuolisia liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohde- ja ikäryhmät huomioon ottaen. Tarkastuslautakunta arvioi, että tavoite on saavutettu tarjonnassa.

Kunnan talous

Joroisten kunnan ja vesihuoltolaitoksen tuloslaskelman keskeiset luvut on esitetty alla olevassa taulukossa.

Ulk+sis. tuloslaskelma, t€	TP 2023	TA 2023	TP 2022	Poikkeama TA
Toimintatuotot	7.233	6.488	7.167	745
Toimintakulut	-18.235	17.557	-38.393	-678
Toimintakate	-11.002	-11.069	-31.225	67
Verotulot	10.616	10.232	19.591	384
Valtionosuudet	2.635	2.803	13.611	-168
Rahoitustuotot ja -kulut	-16	-326	-196	310
Vuosikate	2.233	1.640	1.780	593
Poistot ja arvonalentumiset	-1.928	-1.211	-1.439	-717
Varausten ja rahastojen muutokset	40	0	21	40
Tilikauden yli-/alijäämä	345	429	362	-84

Toimintakulut vähenivät vuonna 2023 lähes 20,2 miljoonaa euroa vuoteen 2022 verrattuna. Toimintakulujen väheneminen selittyi lähes kokonaan soteuudistuksen rahoitusmalli. Koska Joroisten sotepalvelut toteutettiin ostopalveluina, aiheutti soteuudistuksen rahoitusmalli epäjatkuvuuden tilinpäätöksen toimintamenoihin. Vuoden 2023 toimintamenot eivät ole suoraan vertailukelpoiset aikaisempiin vuosiin. Toimintatuotot laskivat n. 6 % ja toimintakulut n. 58 %, pieneni toimintakate yhteensä n. 65 % eli noin 11 miljoonaa euroa.

Vuosikatteessa (n. 2,23 miljoonaa euroa) on parannusta edelliseen vuoteen noin 0,45 miljoonaa euroa. Tässä on otettava huomioon vuonna 2025 tai 2026 muuttuvat sotekiinteistöjen pääomavuokrat, joiden vuokratuotto on n. 350 000 €. Vuosikatteen tunnusluvun arvo oli yli sata (115,8 %), joten tulorahoitus oli riittävä. Vuoden 2023 tulot kattoivat menot, velkojen lyhennykset ja poistot, noin 1,93 miljoonaa euroa. Kunnan talouden arvioidaan olleen tasapainossa v. 2023 päätteeksi. Kunnan taloudellinen asema on parantunut vuosikatteella arvioiden merkittävästi edelliseen ns. normaalivuoteen 2019 nähden, jolloin sotepalvelut olivat vielä kunnan järjestettävänä.

Tilikauden ylijäämä on suunnilleen edellisen tilikauden tasolla, siitä huolimatta, että tulokseen vaikutti vähentävästi Koy Kunnantalon osakkeisiin kohdistuva arvonalennus. Tulosta puolestaan korotti vähän vesihuoltolaitoksen investointivarausten purkaminen.

Pitkäaikaisia lainoja maksettiin n. 3,28 miljoonaa euroa tulorahoituksesta ja kassasta. Korkojen ollessa suhteellisen korkealla, ei uutta talousarviolainaa kunnanvaltuuston päätöksellä nostettu lainkaan. Lähinnä sen

vuoksi rahavarojen negatiivinen muutos oli suuri n. 4,69 miljoonaa euroa. Vaikka kunnan velkaantumisen voidaankin katsoa väliaikaisesti pysähtyneen, joudutaan jo vuoden 2024 investointi- ja rahoitusohjelmien perusteella uutta velkaa ottamaan. Kunnan lainanhoitokate oli tyydyttävä ja maksuvalmius vähintään riittävä eli juuri 175 päivää.

Omaan pääomaan jouduttiin tekemään poikkeuksellinen pääoman muutos n. 112 000 euroa, joka johtuu Eloisan perimästä, Essoten vuodelle 2022 kohdistuneesta laskusta. Koska määrä on Joroisille kooltaan olennainen, maksu tehtiin peruspääomaa vasten, eikä kirjattu tulosvaikutteisesti.

Vaikka omavaraisuusaste kohosi tyydyttäväksi, on suhteellinen velkaantuneisuus kohonnut vielä enemmän. Velkaantuneisuusasteen tunnusluku ylitti 100, joka kertoo, ettei kunta pysty maksamaan kaikkia lainojaan, vaikka siihen käytettäisiin kaikki vuoden tulot.

Tarkastuslautakunta korostaa, että kunnan tulee ottaa huomioon asukasmäärän kehitys ja muuttuva palvelutarve investointien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kunnan tulee laatia investointisuunnitelmien pohjaksi vaihtoehtoislaskelmat siitä, kuinka investointien rahoitusvaihtoehdot vaikuttavat kunnan talouteen.

Tarkastuslautakunta suosittaa lisäksi päivittämään konserniohjeen ja sisäisen valvonnan ohjeen.

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

Jälleen on vuosi vierähtänyt Joroisten kunnassa viime arviointikertomuksesta. Näyttäisi siltä, että kunnassa on jatkunut eläväinen toiminta ja tarvittaessa osataan tehdä nopeita päätöksiä. Kuntataloudessa yleisesti kalteva suunta ei silti ole muuttunut mihinkään. Joroisissa asukasmäärä vähenee keskimäärin 70 asukkaalla vuodessa (tilastot 2013–2023) väliaikaisesta kasvusta huolimatta. Kuntien vuosikate heikkenee yli 30 prosenttia kuluvana vuonna, sopeutustarve kasvaa ja menojen kasvu sekä rahoituspohjan heikentyminen tarkoittaa kuntien tuloveroprosentin korotuspainetta tai tinkimistä kuntien elinvoimasta. Odotettavissa on lisäksi valtakunnan tasolla edelleen veronkorotuksia ja eläkkeiden leikkaamista, eivätkä korotkaan vielä ole kovin reippaasti lähtemässä laskuun.

Kunnan edistykelliset uusiutuvan energian hankkeet ovat ylpeydenaiheemme. Mahdollisesti tulevaisuudessa tulemme näkemään myös uusiutuvan energian jalostamista. Tulevaisuuteen on panostettu ja suunta jatkukoot myötätuulussa.

Kunnan elinvoimaohjelman luomisessa on ollut mukana paikallisia yrittäjiä, joten voimme aidosti todeta, että kunta on yrittäjäystävällinen ja yrittäjyyteen panostetaan mm. toimitiloilla.

Kunnan elinvoimaa sen sijaan eivät paranna hyvinvointialueen kompastelut. Jos kunnasta viedään terveystalvet, menettää kunta jälleen yhden vetovoimansa alueen. Hyvinvointialueiden alijäämää oli 2023 1,3 mrd € ja alueiden pitäisi saada taloutensa tasapainoon 2026 aikana. Alijäämä ei tuosta summasta ole suinkaan vähentynyt. Pshvan alijäämittari näyttää 96 miljoonan euron alijäämää toukokuussa 2024. Tilanne näyttää taloudellisesti melko usvaiselta. On mahdotonta olla ajattelematta, jatkaisiko hyvinvointialue pienten kuntien terveysasemien vuokraamista enää 2025 lähtien?

Tämänvuotisen tarkastelun kohteen on ollut sivistystoimi ja kunnan talous. Sivistystoimen toiminta monipuolisuudessaan ja laajuudessaan on mukavaa luettavaa. Sivistystoimea tarkastelleena tuon esille kaksi asiaa. Ensimmäisenä sen, että meidän on tarkoin huolehdittava tulevaisuudessakin siitä kaikkein kalleimmasta, pienistä lapsista ja nuorista. Heissä on tulevaisuus. Pienen elämänelun on ratkaisevan tärkeää päästä ammattimaisen avun piiriin silloin, kun siihen tarve tulee. Lainaan suoraan erään varhaiskasvatuksen ammattilaisen lausetta: kun asiat mielenterveyden ongelmassa pitkittyvät, ne mutkistuvat. Oikeanlaisen avun saaminen oikea-aikaisesti kantaa pitkälle pienen ihmisen kohdalla, saattaapa kantaa läpi koko elämän. Näissä asioissa ei voida tinkiä - tahdommehan me antaa pienimmille hyvät elämän eväät.

Toiseksi, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä lukion opetusalan ammattilaisten työhyvinvoinnissa on vielä kehitettävää. Lainaan sivistysjohtajan asiallista kommenttia kysymyspatterni toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisesta: ”työhyvinvointia olisi mahdollista lisätä esimerkiksi yhteisötyönohjauksen avulla, toinen vaihtoehto on kohdentaa henkilöstön koulutusta tälle suunnalle”.

Meillä ei nähdäkseen ole varaa menettää yhtäkään opetusalan ammattilaista. Mikään ei voita näitä peruselementtejä työhyvinvoinnin turvaamisessa: avointa keskustelua, kuuntelua ja molemminpuolista toisen mielipiteen kunnioittamista.

Kiitos virkahenkilöille vastauksista kysymyksiin ja erityiskiitokset lisäksi tilintarkastaja Taina Törröselle ja tarkastuslautakunnan sihteeri Eija Susitaipaleelle. Riemukasta kesää kaikille!

Lopuksi säe keisari Marcus Aureliuksen (121–180 jKr.) -kirjasta ”Itselleni- keisarin mietteitä elämästä”

”Älä ole kuin eläisit kymmentuhatta vuotta. Väistämätön riippuu ylläsi. Kun vielä elät, kun vielä voit, tule hyväksi.

Joroisissa 21.05.2024

Marja Huupponen, pj

Hilkka Hytönen, vpj

Keijo Korelin

Heidi Aholainen

Kari Otranen